

v Našem mocnářství znamenitě se rozšířila a utužila - uváživše mimo to, že pro bezpečnost Našeho mocnářství a pro blaho jedné každé země, ježto moc státní ve všech zemích pevniny evropejské v jedno jest spojena, nevyhnutelně potřebí, aby se nejvyšší úkolové státní společně vykonávali - měli jsme za dobré pro vyrovnání posavadních rozdílností mezi Našimi královstvími a zeměmi, a k tomu konci aby poddaní Naši měli příhodně uspořádaného účastenství v zákonodárství a správě, ustanoviti dle pragmatické sankce a z plné moci Naši za stálý a neodvolatelný základní zákon státní, kterýž nám i řádným potomkům našim pravidlem u vládě býti má, co níže tuto položeno, a naříditi takto:

I.

Právo zákony dávatí, je měniti a rušiti vykonáváno bude od Nás a od Našich nástupcův jediné společně se sněmy zemskými řádně shromážděnými, a vedle případnosti s radou říšskou, do kteréž budou sněmové posílati jistý počet údův, kterýž My ustanovíme.

II.

Všeliké věci zákonodárství se týkající, ježto se vztahují ku právům, povinnostem a záležitostem, kteréž mají veškerá království a země Naše společně, jmenovitě věci zákonodární, týkající se mince, peněz a úvěru, cla a obchodu, též pravidel bankovníctví cedulního, jakož i věci zákonodárské, týkající se pravidel poštovníctví, telegrafů a železnic; rovněž i způsobu i spořádání povinnosti vojenské mají se budoucně v radě říšské a s radou říšskou vyjednávatí a pomocí její vedle zřízení vyřizovati, jakož se jediné s přivolením rady říšské mají nové daně a dávky uváděti, daně a poplatky již zavedené, zvláště cena soli zvyšovat a dle Našeho rozhodnutí, jehož datum 17. července 1860, nové výpůjčky činiti, nynější dluhy státní konvertovati a nemovitě jmění státní prodávati, zjinačovati aneb zavazovati; konečně se mají pomocí rady říšské rozpočty vydání státních na rok příští zkoušeti a na jisto postavovati a taktéž závěry počtů státních a resultáty ročního hospodaření s financemi zkoumati.

III.

Všeliké jiné věci zákonodárství se týkající, které v punktech výše položených nejsou jmenovány, vyřizovány budou dle zřízení ve sněmích zemských, a to v královstvích a zemích ke koruně uherské příslušných dle předešlého jich zřízení, v našich ostatních královstvích a zemích ale dle jich řádů zemských. Poněvadž ale v našich zemích, kteréž nenáležejí ke koruně uherské od dávných let i takové věci, zákonodárství se týkající, o nichž jednati nepřisluší výhradně radě říšské, společně se vyjednávaly a rozhodovaly, tedy sobě zůstavujeme, že dáme také věci takové dle zřízení vyjednávatí pomocí rady říšské, do níž se radové říšští z těchto zemí přivezmou.

Věci, o nichž jednati nepřisluší výhradně radě říšské, budou se moci společně vyjednávatí také tehda, když by si toho ten který sněm zemský žádal anávrh v příčině toho učinil.

IV.

Tento diplom císařský budiž neprodleně v archivech zemských království a zemí Našich schován a časem svým vložen v zákony zemské, v textu autentickém i v jazycích zemských. Nástupcové naši mají týž diplom hned, když nastoupí na trůn, týmž způsobem podpisem svým opatřiti a jednomu každému království i jedné každé zemi jej vydati, kdežto se pak vloží v zákony zemské.

Tomu na svědomí jsme se v tomto diplomě podepsali, pečeť Naši císařskou k němu přitisknouti dali a poručili, aby byl v Našem archivu domovním, dvorském a státním uložen a chován.

Dáno ve Vídni, hlavním a sídelním městě Našem, dne 20. října léta tisícího osmistého šedesátého, panování našeho roku dvanáctého.

František Josef.

Hrabě Rechberg.

Z Nejvyššího nařízení:

Svobodný pán Ransonnet.

(Minulost našeho státu v dokumentech. Praha 1971, s. 268-271)

32a, b

1861, 20. duben

Moravští poslanci pro jednotu českých zemí

/a/ Oživení přáním, aby se slovanským okresům volebním pro nastávající volby do sněmu zemského za kandidáty doporučili mužové, kteří v širších nebo užších kruzích důvěry lidu slovanského v Moravě požívají, kteří se ve všech okolnostech k jeho národnosti s láskou přiznávali, kteří odhodláni jsou, s mužnou odhodlaností práv jeho po cestě zákonité všudy a zjevně zastávati - sestoupili jsme se v Brně s několika přáteli v dotyčné poradě a tuto svou činnost jsme J. Excellenci p. místodržiteli ve známost uvedli. Máme za potřebné, ony zásady zjevně a bez obalu vyjádřiti, jimiž jsme byli vedeni při poradách našich a při odporoučení našich kandidátů. My uznáváme ve slavně ohlášeném císařském diplomě od 20. října 1860, a sankcí pragmatické od 19. dubna 1713 jím potvrzené ony zásady státní a základní, jimiž nerozdělnost a nerozlučnost jednotlivých království a zemí jejich rozličných částí, potom jim příslušné práva a svobody byly znovu zaručeny a potvrzeny. Vidíme v císařském patentě a řádu zemském pro Moravu od 26. února 1861 zákonitý podklad, na kterém ústavní zbudování říše a jednotlivých zemí, jak dalece to císařským diplomem od 20. října 1860 vyměřeno, má docíleno býti. Přejeme pro veškerou říši i pro jednotlivé země její ústavní stanovení oněch zařízení (institucí), v nichž jediné zaručení svobody národů spočívá. V listu oběžném p. ministra státního od

23. prosince 1860 ohledem těchto institucí vyslovené zásady mají co nejdřív a nejdokonaleji státi se úplnou pravdou. My uznáváme samostatnost a autonomii naší vlasti moravské a jejího zemského sněmu. Při tom nikdy nechceme popírat starou a na historickém právu se zakládající a cis. diplomem od 20. října nezrušenou souvislost tří zemí sesterských - Čech, Moravy a Slezska. Každý pokus, slovanské obyvatele Moravy a jejich rodným bratřím v Čechách odciziti, může sice city Slovanů obou zemí urazit, oni ale nechtějí nikdy semeno různic vzejíti nechati. My přejeme provedení úplné rovnoprávnosti obojího kmene zemského ve škole, v úřadě a v životě veřejném. Jelikož se svými německými bratry v pokoji a svornosti žiti chceme, tudíž nemají snahy Slovanů ku provedení rovnoprávnosti a k vyvinutí národního života v podezření uváděny, aniž těm snahám od kterékoli strany překážky v cestu kladeny býti. Jako Slované jednotlivých zemí celé říše odjakživa celitost Rakouska statkem i krví hájili; rovněž tak Slované Moravští u věrnosti a oddanosti zděděnému domu panovnickému, pod jehož žezlem jejich národní vyvinutí pojištěno jest, s ostatními národy říše o závod usilovati budou.

V Brně, dne 20. dubna 1861.

Dr. Pražák, Dr. v. Lachnit, Dr. Helcelet, Ignát Wurm, Dr. Mathon.

/b/ Většina "velkostatkářů" a tak zv. "velkorakouská strana" moravského sněmu pospíšily sobě, uveřejniti hned při otevření sezení sněmovních programy své. My jsme opomenuli program oznámiti, jelikož jenom ti údové sněmu zemského, kteří se snah našich literárních a vývinu vzdělanosti nevěšimají, o účelu jejich v pochybnosti býti mohou. Abychom však k opětovnému přání ostatních stran sněmu zemského směr snažení našeho tak ohledem toho, na kolik by se ústřední vláda říše a jednotlivé země její o práva rozdělití měly, jakož i o zařízenostech ústavních oznámili, můžeme jen poukázati na vyjádření, které slovanské volební komité v Brně uveřejnilo před započítím voleb do sněmu zemského. My toto vyjádření, které tu poznovu uveřejňujeme, sdělujeme, protože přesvědčen. jsme, že jedině v uznání samostatnosti jednotlivých zemí říše, co samosprávných osobností, a v odstoupení všech oněch práv centrální vládě, kterých c. diplom od 20. října 1860 s ohledem na všechny země rovně pro vládu říšskou vyžádal, blahodárné utvoření vyvinutí velkomocného Rakouska možné jest. Zvlášť ohledem pojmu, tak často překrucovaného, v čem by ono spojení zemí koruny české záleželo, jasně a určitě vyjádřiti můžeme, že my pod tím vyzníváme tentýž poměr těchto zemí, jakovéhož od jakživa stávalo a jakový poměr při korunování císaře Ferdinanda I., jako krále českého V., poslednímkráte svého viditelného uznání došel. Souvislost těchto tří zemí pod jedním panovníkem, při tom samospráva v záležitostech vlastních zemských, která se v samostatných sněmech každé této země projevuje, jest to, co pod názvem spojitosti koruny české vyzníváme.

V Brně, 20. dubna 1861. Slovanští poslanci na sněmu moravském.

(/a/ Program moravských poslanců; /b/ Osvědčení moravských poslanců. Cit. dle: Milada Wurmová, Volby do moravského zemského sněmu roku 1861. Vlastivědný věstník moravský 10, 1955, s. 100, 99-100)

33.

1864

Hospodářské spolky na Moravě a ve Slezsku

1. Boskovská filiálka hospodářská
potvrzená dne 12. května 1863. Předseda p. Alfons hrabě z Mendsdorfu-Pouilly, c. k. komorník, místopředseda p. Josef Medritzer, inspektor statků, jednatel p. Alois Binko, c. k. oficiál u berničního úřadu v Boskovicích, jednatel p. Domonik Lieber, měřič v Boskovicích, jednatel p. Jan Hanáček, obročník v Boskovicích, pokladník p. Leopold Pregor, obročník v Boskovicích, výborníků 6, počet údů 126. Jednací řeč německá. Spisy vydané žádné.
2. Brodecká (Uhersko) filiálka hospodářská
potvrzena dne 29. května 1863. Předseda p. Gábor hrabě Serényi, velkostatkář v Luhačovicích, místopředseda p. Václav Seidl, inspektor hospodářství v Luhačovicích, jednatel p. Rudolf Pettera, obročník v Brodě, pokladník p. Matias Pecháček, představený v Brodě, výborníků 12, počet údů 250. Jednací řeč německá a českomoravská.
3. Fulnecká filiálka hospodářská
potvrzena dne 22. dubna 1863. Předseda p. Bar. Záviš, velkostatkář a c. k. rytmistr, místopředseda p. Ant. Thiry, měšťanosta ve Fulneku, jednatel p. Jan Morav, majitel fojtství ve Valtěřovicích, pokladník p. Josef Heisig, nájemník dvora ve Fulneku, výborníků 5, počet údů 152. Jednací řeč německá. Vydané spisy žádné.
4. Jevičská hospodářská filiálka
potvrzená dne 15. března 1859. Předseda J. E. p. Jos hrabě Schaffgotsche, statkář, místopředseda p. Josef Dobesch, ředitel statku v Opatovicích, jednatel p. Vilím Barger, hospod. příručí, pokladník p. František Tyl, lékárník v Jevičku, výborníků 6, počet údů 211. Jednací řeč česká a německá. Vydané spisy žádné.
5. Jihlavská filiálka hospodářská
potvrzena dne 15. března 1859. Předseda p. Ant. Pompe, c. k. okresní v Jihlavě, místopředseda p. Dr. Leopold Fritz v Jihlavě, jednatel p. Eduard Stieber, c. k. berní inspektor, pokladník p. Ludvík Hruška, c. k. berní v Jihlavě, výborníků 6, náhradníci 3, počet údů 266. Jednací řeč německá a českomoravská. Vydané spisy: Vydává hospodářský časopis český a německý pod názvem "Věstník".